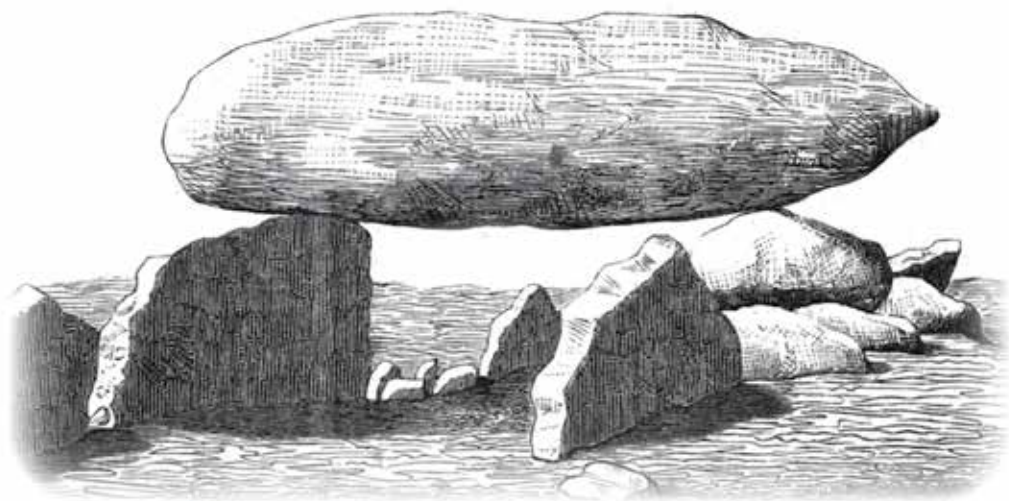

MÄRKVÄRDIGA GÅNG- GRIFTERNA

1866

Gånggrifter
– Återutgivning av
arkeologisk text från 1866

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-171-1

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Redan under stenåldern skapades forntidens mest imponerande gravar: gånggrifterna.

I den här e-boken får du läsa hur man redan för 150 år sedan hade en rätt komplett bild av vilka fynd som går att hitta vid arkeologiska utgrävningar.

När den här artikeln skrevs år 1866 var arkeologin en relativt ny vetenskap och den som gjorde en utgrävning hade vare sig tillgång till maskiner eller avancerade mätmetoder som kol-14-dateringar. Trots att det gått snart 150 år sedan rapporten i den här e-boken publicerades så är det förvånande att läsa den. Detta eftersom man så här tidigt har en rätt komplett bild av vad fornminnet användes till, hur människorna begravdes och vilka fynd som är vanliga respektive sällsynta.

Vissa slutsatser har dock visat sig vara felaktiga, folken som använde gånggrifterna levde nämligen inte enbart av jakt och fiske utan ägnade sig också åt boskapsskötsel. I dag används till och med benrester från kor för avancerade analyser där man kan se exakt var djuren växte upp.

Den gånggrift utanför Falköping som finns som träsnitt i e-boken, är troligen landets mest avbildade gånggrift eftersom den redan år 1866 var framgrävd ur sin skyddande jordhög och därmed är extra tydlig.

Gång-grift i Luttra- knagg-gården

Den här texten publicerades ursprungligen den 19 maj år 1866 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med rubriken "Svenska Fornminnen. 1. Gång-grift". Texten publicerades anonymt under signaturen "S. . .".

Gång-grift (för längesedan utgräfd) uti Luttra-knagg-gården af Luttra socken nära Falköping i Vestergötland. Det öfverliggande blocket, af gråsten, är sex alnar långt, tre alnar och 18 tum bredt och en aln 12 tum tjockt samt fullt af stora moss-fläckar; den under dess venstra ända kantstående väggstenen, af rödaktig kalksten eller »rödhall», är tre alnar och 16 tum lång, 2 alnar hög på kant samt 17 tum tjock.

Vestergötland, som är en af rikets äldsta orter, är särdeles rikt på fornminnesmärken af flera och jemväl allra äldsta slag, samt företeelser af ett gammaldags folklif. — Men det dyrbaraste af landskapets fornskatter är dock dess s. k. *Gång-grifter*. Dessa så märkvärdiga forngrifter, hvilka äro af högsta ålder, förekomma i stor mängd uti Vestergötland och der isynnerhet på Falebygden å Ikornavallen öster om Hornborgasjön, vid Billingen, på Kinnekulle, och flera an-

dra ställen. De bestå alltid af en långfyrkantig graf, omsatt af stora kantstående väggällar, vanligen af kalksten eller »rödhall» (bland hvilka senare en enda är elfva alnar lång, såsom vanligt omkring 25 tum tjock samt tre alnar hög på kant, ofvan jord) och öfvertäckta af ofantliga klippblock, oftast af gråberg eller s. k. »järnsten», hvilka senare någon gång äro af nio alnars längd, fyra eller fem alnars bredd och ett par alnars tjocklek; detta är den egentliga grafven, som alltid ligger i norr och söder, och som är af omkring 3 alnars bredd samt 2 till 3 alnars djup. Men vinkelrätt från sjelfva grafven utgår städes åt öster en smalare och längre gång; och häraf har det hela fått namn af »gång-grift». I sjelfva grafven äro liken längs väggarne insatta i hopböjd ställning, men skiljda af smärre upprättstående kalkhallar; ja, öfver dessa hafva stundom andra hallar varit lagda och en annan rad af lik insatt derofvanpå. Någongång har man ock funnit lik inlagda i gången. — Då en sådan gång-grift är fullkomligt orörd från forntiden (såsom 2:ne dylika, af hvilka en annan östligare i Luttra-knagg-gården i Luttra samt en i Synnerål-Lockgården uti Slöta 1863 blefvo behörigen öppnade och beskrifna i Antiquitetes-Intendentens berättelse för nämnda år, samt dessutom den s. k. »Ravalls-graf» och åter en annan i Logården, m. fl. uti Karleby socken), är den helt öfvertäckt af en jordkulle, så att blott ryggarne af de stora täckstenarne (öfver både grafven och gången) synas öfver gräsvallen, samt ofta stensatt rundt omkring af smärre kullerstenar.

Dessa kolossala gång-grifter, som äro af en sagolik ålder, hafva tillhört ett ur-folk, hvilket kanske lefvat århundraden före vår tideräkning och som ej känt åkerbruk och konster eller haft någon egentlig odling, saknande till och med bruket af jern och hvarje slags metall, men som, i ständig kamp med rofdjuren och en otämd natur,

blott lifnärde sig af jagt och fiske i de skogrika vildmarkerna, den tiden fulla af elgar, hjortar, ur-oxar, vildsvin, skogsfogel och allehanda villebråd, samt af fisket i de talrika vattendragen, uti hvilka bjuren (bäfvern) då ofta byggde sitt hus och der det fanns öfverflöd på fisk. Och detta allt se vi af innehållet af dessa forngrafvar, som lemna oss icke det skattgräfvaren söker, eller silfver och guld, utan blott förmultnade människoben och skallar, strids- och jagt-vapen samt de enklaste verktyg, alla af flinta eller ben, sällan några brännkol, stycken af grafkrukor eller en murken bernstens-perla, men oftast flera slags djurben. Allt detta finna vi uti dessa ur-innevånarens grafvar, emedan deras föreställningar om ett kommande lif öfverensstämde med deras erfarenhet af det närvarande, och derföre skulle också den aflidne hafva med sig allt det, som var honom viktigt eller kärt i det jordiska lifvet, d. v. s. deras vapen och bästa verktyg. Att vi der också hitta genomborrade djurtänder samt ben af flerfaldiga jagt- och rofdjur, såsom elg, hjort, häst, björn, vildsvin, hund, varg, hare, ekorre samt foglar, har förmodligen sin orsak deruti, att sådant antingen var buret såsom jagtens segertecken, till prydnader eller såsom skyddsmedel emot fruktade onda väsenden, eller varit de sista kvarlevorna af den mat eller vägakost, som för den döde vildmannen blifvit insatt i hans sista hvilorum.

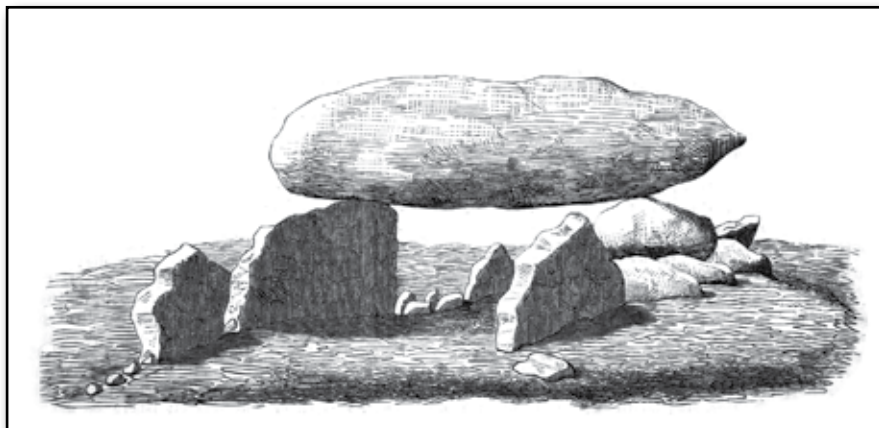
Imellertid äro ganska många af dessa märkvärdiga gång-grifter dessvärre redan af fåkunnigheten eller egennyttan förstörda (såsom ock den här ofvan tecknade), men de äro dock nu allt mera värderade och med allt strängare plikter för åverkan ställda under lagens hägn; ty man tycker med allt skäl, att, då ur-fäderna lemnat efter sig hela Sveriges vidsträckta och goda land, så kunna vi väl ock lemna deras tysta grafvar i fred. Och de äro oss synnerligen viktiga för det

ljus, som de ur sitt mörker allena förmå sprida öfver vårt fäderneslands och dess folkstammars äldsta historia och gryende odling: ty om den tid, som är längst tillbaka och dunklast och om hvilken ingen bok har något att upplysa, talar den stumma grafven och minnestenen dock det tydligaste språk.

Derföre önska fornälskarne lifligt — och hvar och en som eljest vill »hedra fader och moder», d. v. s. fornfädrens gamla seder och bruk, — att ej blot dessa uråldriga gång-grifter måtta få vara orubade, utan ock att landets öfriga minnesmärken af alla slag, såsom runstenar, domkretsar, ättekullar och kyrkornas konstskatter från medeltiden, äfvensom våra fäders urgamla fornskick, sedvänjor och skaldskap städse må bevaras från förstörelse, vårdas, antecknas samt aktsammare skyddas eller, om möjligt, bringas till säkert framtida förvar i enskilda eller offentliga samlingar, hvarmedelst de kunna blifva riket till heder, allmänheten till nöje samt vetenskapen till upplysning.

S. . .

SVENSKA FORNMINNEN. Gång-grift i Luttra socken i Vestergötland.

Tecknad af S.

Mått

Aln.

Längdmått. En aln är 59 cm.

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Tum.

Längdmått. En tum motsvarar 29,7 mm.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)